

بررسی باستان شناختی شهرستان زاهدان

شناسنامه عمومی آثار باستانی و تاریخی - فرهنگی

شماره اثر (GPS): 004

کد - شماره: Z-MI - 004

تاریخ بررسی: زمستان ۱۳۸۹

نام اثر: ساختمان های قدیم راه آهن میرجاوه

I : موقعیت

(۱) روستا: شهر میرجاوه بخش: میرجاوه دهستان: - شهرستان: زاهدان استان: سیستان و بلوچستان

(۲) موقعیت در مکان نگار GPS :

UTM: 41 R 349245 3211500 N : 29° 01' 22.1" E: 61° 27' 07.1"

(۳) نشانی: شهر میرجاوه، خیابان فرخی سیستانی، داخل ایستگاه راه آهن

(۴) ابعاد اثر (متر) طول: ۱۵ عرض: ۷ مساحت (متر مربع): ۱۰۵

(۵) ارتفاع (متر) از سطح زمین های اطراف: ۳ ارتفاع از سطح دریا: ۸۴۲

(۶) عوارض و ساختارهای همجوار: ساختمان های اداری ایستگاه فعلی راه آهن

II: اطلاعات کلی

(۱) نوع اثر: ☐ تپه و محوطه ☐ غار / پناهگاه صخره ای ☐ گورستان ☒ بنا

بافت باستانی و تاریخی - فرهنگی ☐ معماری صخره ای ☐ سنگ نگاره ☐ کتیبه

مجموعه باستانی و تاریخی/فرهنگی ☐ تأسیسات آبی ☐ نقش برجسته ☐ معدن

(۲) گاهنگاری: ☐ دوران سنگ ☐ آغاز نگارش ☐ تاریخی ☐ اسلامی ☒

(۳) وضعیت مالکیت اثر: ☐ خصوصی ☐ عمومی ☐ دولتی ☒ وقفی

(۴) وضعیت ثبت ملی: ☐ نشده ☒ شده شماره ثبت: ۱۶۴۰۹ / ۱۶۴۱۱۳

(۵) وضعیت تعیین حریم: ☒ نشده ☐ شده

(۶) نوع نقشه تهیه شده: ☒ کروکی ☐ متر و تراز ☐ دستگاه نقشه برداری

(۷) اقلیم: نیمه بیابانی

(۸) زیر ساخت: خاک - رسی

(۹) آسیب شناسی

به واسطه عدم نگهداری مناسب بخشهایی از دیواره های داخلی فرو ریخته و مرمتی بر روی آن صورت نگرفته است

(۱۰) اطلاعات شفاهی (گفتگو با اهالی):

(۱۱) پیشنهادات و ملاحظات:

پیشنهاد می شود هر چه زودتر مرمت مناسبی بر روی آن صورت بگیرد

(۱۲) کروکی اثر در منطقه: نقشه شماره (۲۷)

کد شناسایی و شماره اثر (GPS) : Z-MI-004

نام اثر: ساختمان‌های قدیم راه آهن میرجاوه

به لاتین: Sakhtemanhaie Ghadim-e Rāh Ahan-e Mirjāveh

موقعیت جغرافیایی اثر: این اثر در استان سیستان و بلوچستان، شهرستان زاهدان، بخش میرجاوه، در شهر میرجاوه؛ خیابان فرخی سیستانی، جنب ساختمان فعلی ایستگاه راه آهن میرجاوه واقع شده است. (نقشه / کروکی شماره : ۲۷)

محیط طبیعی اثر: این اثر در مرکز شهر میرجاوه واقع شده است. شهر میرجاوه در میان دشتی وسیع بنا شده که از شمال و شمال غرب به رشته کوه‌هایی کم ارتفاع، حدفاصل ایران و پاکستان محدود می‌شود. شهر میرجاوه در یک منطقه نیمه بیابانی واقع شده است که فاقد رودخانه دائمی و فصلی بوده و آب شهر از قنات و چاه تأمین می‌شود. پوشش گیاهی منطقه عبارت است از نخلستان‌های محدود اطراف چشمه‌ها و درختان اکالیپتوس و گز. اراضی کشاورزی محدود بوده و آب مصرفی آنها از قنات و چشمه‌های اندک تأمین می‌شود.

شرح اثر: این اثر عبارت است از سه ساختمان مجزا که در مجاورت یکدیگر واقع شده و از جنوب به شمال به طور جداگانه به شرح آنها می‌پردازیم.

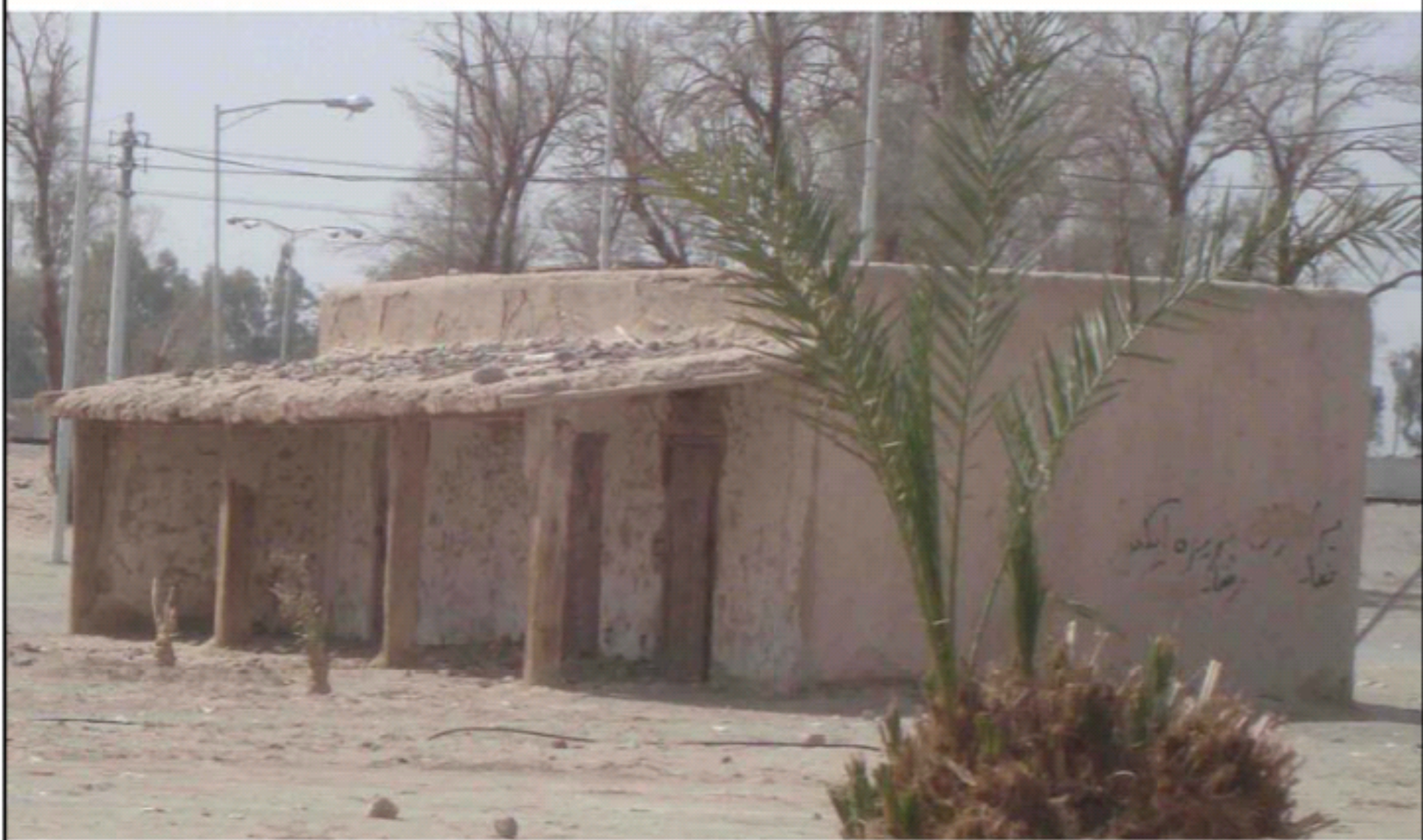
ساختمان شماره ۱: ساختمان شماره یک عبارت است از ساختمان ایستگاه حاشیه خط آهن که محل توقف مسافران برای سوار شدن به قطار بوده است. این ایستگاه فضایی مستطیل شکل است که با الوار و تیرهای فولادی مخصوص ساخت ریل (ترواورس) ساخته شده است. ساختمانی است ساده دارای سقفی پوشیده شده با الوار و کاهگل، یک درب ورود و خروج و دو پنجره کوچک که ۱۵ متر طول، ۴ متر عرض و ۲ متر بلندا دارد. فضای داخلی آن متشکل از ۶ اتاق با ابعاد متوسط ۱/۵×۲ است و هر اتاق امروزه یک درب مجزا دارد. طول سمت خط ایستگاه دارای یک ایوان (رواق) ایجاد شده با الوار است. این بنا هم اکنون به صورت انباری درآمد و متروک شده است. این بنا بسیار ساده بوده و فاقد هرگونه تزئیناتی است.

ساختمان شماره ۲: ساختمان شماره ۲ عبارت است از ساختمانی کوچک و مربع شکل در یک طبقه که در ۲۰ متری شمال ساختمان ایستگاه قدیم (شماره ۱) واقع شده است. این بنا دارای ابعادی به طول ۶ و عرض ۵ متر بوده که طول آن با احتساب ایوان شمالی آن ۷ متر است. بلندی این ساختمان ۵ متر است و از چوب، آجر و خشت در ساخت آن استفاده شده است. این بنا یکی از ساختمان‌های اداری راه آهن قدیم میرجاوه محسوب

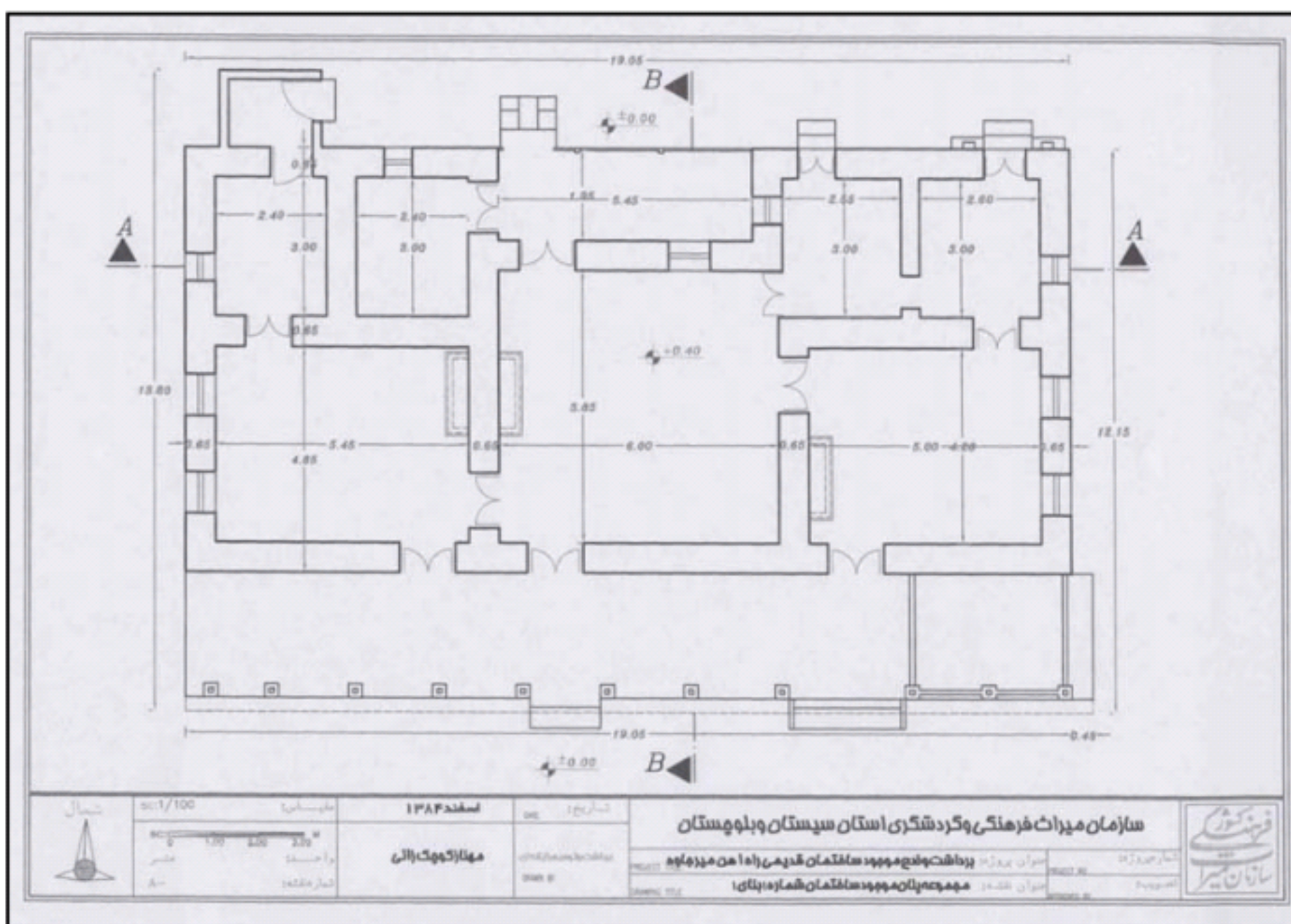
می‌شود که هم اکنون در وضعیت نسبتاً سالمی برخوردار بوده و بدون هیچ گونه مراقبت و مرمتی در محوطه کنونی ایستگاه بلا استفاده مانده است. ضلع شمالی این بنا دارای رواقی در عرض ساختمان است که با ستون‌های چوبی و سقفی مورب ایجاد شده است. پوشش سقف بنا مانند سایر بناها عبارت است از الوار چوبی که بین آنها با شاخه‌ها نخل پر شده است و نهایتاً با پوشش کاهگل عایق کاری شده است. دیوارها از داخل با گچ و از بیرون با کاهگل اندود شده‌اند.

ساختمان شماره ۳: ساختمان شماره سه بزرگترین ساختمان از مجموعه ساختمان‌های باقی مانده ایستگاه قدیم راه آهن میرجاوه است که ساختمان اداری مرکزی محسوب می‌شده است. این ساختمان از دو طبقه تشکیل می‌شود که طبقه دوم نصف مساحت طبقه همکف را شامل می‌شود. این بنا دارای ابعادی به طول ۱۵، عرض ۷ و بلندی ۶ متر است. وضعیت کلی بنا نامطلوب بوده و هیچ گونه مراقبت و مرمتی در آن صورت نگرفته است. مصالح ساختمانی به کار رفته در ساخت این بنا عبارتند از خشت و آجر در ساخت بدنه و اسکلت و الوار و شاخه‌های خرما در پوشش سقف. این بنا در نمای جنوبی دارای رواقی با ستون‌های چوبی است و دارای سقفی مورب پوشیده از شاخه‌های نخل است. هیچ گونه تزئیناتی در نمای داخل و بیرون بناها به چشم نخورده و معماری آنها تلفیقی است از معماری بومی منطقه و معماری غربی. در محوطه ایستگاه بقایای دیگری از ساختمان‌های قدیمی وجود دارند که هم اکنون تغییر کاربری پیدا کرده و با تغییرات زیادی در آنها به محل زندگی کارکنان تبدیل شده‌اند و فاقد ارزش مطالعاتی می‌باشند.

گاهنگاری و پیشینه ساخت اثر: میرجاوه از شهرهای سوق الجیشی استان و کشور است که دروازه ورود شبه قاره و پاکستان به ایران و اروپا محسوب می‌شود. در اواخر قاجار و اوایل پهلوی این منطقه تحت سیطره نیروهای انگلیسی بود و برای انتقال نیرو و تجهیزات و دسترسی آسان بین این مناطق اقدام به احداث خط آهن کویت- میرجاوه -زاهدان نمودند. این خط آهن در سال‌های ۱۹۱۸-۱۹۱۹ میلادی برابر ۹۸-۱۳۹۷ شمسی احداث شده و روستای کوچک میرجاوه کم کم رو به توسعه و رشد گذاشت و به مرکزی مهم برای تجارت و ارتباطات تبدیل شد. با احداث خط آهن، ساختمان‌های اداری متعددی در شهر احداث شد که از جمله آنها می‌توان به ساختمان‌های حاضر ایستگاه، گمرک، شهربانی و پست اشاره نمود. این بناها در سال ۱۳۶۷ به شماره‌های ۱۶۴۰۹ (ساختمان شماره ۲) و ۱۶۴۱۳ (ساختمان شماره ۱) در فهرست میراث ملی کشور به ثبت رسیده‌اند. این ساختمان‌ها هم اکنون به حال خود رها شده و علاوه بر آنکه هیچ استفاده‌ای از سوی راه‌آهن از آنها نمی‌شود از طرف میراث فرهنگی نیز اقدامی برای مرمت آنها صورت نگرفته است.

ساختمان های ایستگاه قدیم راه آهن میرجاوه

پلان و نماهای ساختمان مرکزی را آهن قدیم میرجاوه

